

נחמד ונעים

קישור ב' השאלות ששלח שלמה המלך

והשיב לו הקב"ה טוב לי יום שאתה עוסק בתורה וכו'; ומזה הבין שימות רק כשלא ילמד תורה וכו' ולא מתוך חולי ח"ו.

וזוהו מה ששלח שלמה "אבא מת ומוטל וכו' וכלבים של בית אבא רעבים" דהנה אמרו ז"ל (ב"ק ס') כלבים צועקים מלאך המוות בעיר, ולזאת יתפלא שלמה דאי הקב"ה הורגו במיתת נשיקה, א"כ מ"ט כלבים רעבים וצווחים הרי סימן שמלאך המוות הרגו, וזוהו ששלחו לו חתוך נבילה וכו', דבזה שתתן להם לאכול וישקטו, תבין ותשכיל שכל מה שצעקו היה רק מפני שהיו רעבים, ולא מטעם דמלאך המוות בעיר, ואכן הקב"ה נטל נשמתו במיתת נשיקה.

ג'

קישור השאלות למהר"מ הורוויץ
ועוד בה שלישיה - מה שכתב בחידושי מהר"מ הורוויץ לפרש, דכיון דהוי אונן הרי הוא פטור מכל המצוות, ואינו צריך לתת להם מזונות, וזהו ששלח "אבא מת" וכו', והרי אני אונן ופטור, ולכן שאל "וכלבים של בית אבא רעבים" והיינו אם מותר לו לתת להם מזונות, והם שלחו לו דעכ"ז יכול לתת להם מזונות שלא יא צעב"ח.

ד'

קישור השאלות לאורח ישרים
ובס' אורח ישרים (על אגדות הש"ס) פירש - ותנ"ד דנהגה (במו"ק כ"ח ע"א) אמרו, מת פתאום סימן רע לו, והנה כאשר דומע"ה פתאום מת ולא שהיה חולה מקודם, ולא עוד שהיה מוטל בחמה בבזיון, פערו פיהם שונאיו של דוד שהם ממשפחת שאול אשר לוקחה מידם המלוכה, לאמר נחזי כולם עתה היאך שהקב"ה מעניש את דוד על חטאיו, ואותם שונאים קראם דוד כלבים כמו שאמר סבבוני כלבים, יהומו ככלב, ולשלמה היטב חרה לו אשר הוא כאלם לא יוכל לפתוח פיו לענותם לאולתם.

וזהו ששלח "אבא מת ומוטל בחמה" בבזיון "וכלבים של בית אבא" היינו שונאיו של אביו שהיה קורא להם כלבים, "רעבים" פי' שעתה יש להם פתחון פה שאבא מוטל בחמה, "שלחו לו הנח להם נבילה" פי' כשתרצה לראות שאין בדבריהם כלום על מעשה דבת שבע והכל שנאה הוא, הנח להם נבילה, היינו שתתן להם איזה משה או פקידות במלכותך, ואזי ישקטו וינוחו, ובוזה יראו הכל דכל כוונתם רק לעצמם.

וזה שאתה תמה היאך מת פתאום בכזה מיתה, אל תירא כי שכרו הרבה מאד, והיינו "הנח עליו ככר או תינוק" - "ככר" עפ"י אמרם (ברכות ג'): שבכל יום נכנסו לדוד ואמרו לו עמך ישראל צריכין פרנסה הרי זכות פרנסת ישראל תלויה בו - "תינוק" עפ"י אמרם (שם ד'): אמר דוד לא חסדי אני וכו' ואני ידי מלוכלכות בדם בשפיר בשלמה וברש"י אין שליה בלא וולד, א"כ הרי זכות וולדות ישראל תלויה בו א"כ ודאי שכרו הרבה מאד.*

בגמ' (שבת ל:) שלח שלמה לבי מדרשא אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים מה אעשה שלחו ליה חתוך נבילה והנח לפני הכלבים ואבין הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו, ולא יפה אמר שלמה וכו', והאריכו גדולי האחרונים לקשר הני ב' שאלות.

א

קישור השאלות להחת"ס

ראשון לציון דברי מרנא ורנא החת"ס - דהני ב' שאלות ששאל שלמה מקשה אחת הם, ותנ"ד דשלח שלמה אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים, דטלטלו ע"ג בגדיו לא ס"ל, דכיון דחזינן דכל זמן שדוד חי לא הביא הקב"ה כזה תקלה לידו כמו גבי ר' פנחס בן יאיר (חולין ז') שאפי' חמורו לא אכלה שאינו מעושר, א"כ הרי עתה שהניחו מן השמים שיהיו הכלבים רעבים ולא יהיה מה לתת להם לאכול סימן הוא שאינו מלך כאבי, וזהו שאמר אבא "מת" והיינו שאין לו המשך, ורא"ל לדבר וכלבים של "בית אבא" אותם כלבים שבבית אבא לא צעקו ועתה רעבים הם, ויעו"ש מהו המשך ב' דברי הגמ'.

ב'

קישור השאלות להגר"א אייבשיץ

ושנית לקודש יש לציון דברי הרה"ק יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (ח"ב דרוש ג') - ותנ"ד עפ"י מאמרם ז"ל (שבת קנ"ו) האוי מאן דבשבת יהי (נולד) בשבת ימות על דאחילו עלוהי יומא רבא דבשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי.

ובמהרש"א (שם) תמה, והא מעשים בכל יום שהנולד בשבת אינו מת בשבת, וביאר דהא דקדישא רבא יתקרי היה רק באופנים האלו: א" - דחוק איסור זה של חילול שבת בעת לידתו אין בו שום פסול, אבל באדם שח"ו יש בו איזה פסול מבלעדי זה, בהא לא אמרינן דקדישא רבא יתקרי ב" - דזהו דווקא אם מת ביום המוגבל, אבל אם מת ר"ל קודם זמנו בהא ליכא חוק שימות ביום שנולד, והוסיף היע"ד אופן ג' - דדווקא היכן שהחילול שבת הייתה באמו בשעת לידתו וחללו עליה השבת, בזה אמרינן שהוא ימות בשבת, משא"כ היכן שעתה לפני מותו ביום השבת הוא חולה ומא לא מת פתאום, א"כ גם בשבת של מיתתו שוב מחללין עליו שבת בכה"ג לא אמרינן שימות בשבת.

וזאת כוונת דוד באומריו מתי אמות, שהיה דוד מתאוה לדעת אם נמחל לו עון דבת שבע, ורא"ל ליה אם ימות בשבת אזי קדישא רבא יתקרי, וא"ל הקב"ה אכן בשבת תמות, והוסיף דוד לברר אולי אמות בא' בשבת ר"ל שאולי זמנו או זמן מוגבל שימות, וא"כ לא מיתקרי קדישא, ולכן א"ל הקב"ה הגיע זמן שלמה וכו', הרי לך דמיתתך הוא לזמן מוגבל, ועדיין חשב בלבו שמה ימות מתוך חולי, וא"כ הדר אין ראוי דקדישא מיתקרי, ולכן שאל אמות בע"ש והיינו שלא יצטרכו לחלל שבת בגיני אם אהיה חולה,

רמיזא דאורייתא

במגילת רות "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אלוקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו."

גר שמתגייר יש לו שכר גם בעולם הזה

א' - יובן בהקדם ביאור דברי המדרש על האי קרא אמר ר' חסא תחת אשר באת לחסות וצ"ב מה הוסיף יותר ממה שכתוב בקרא, אלא שיש לבאר עפ"י מה שכתב הרשב"א בטעמא דמילתא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דהמצוה הוא אות על אחדותו יתברך, ואי היה נוטל שכר על המצוה הרי הוא כנוטל שכר להעיד דקיי"ל (הו"מ סי' כ"ח) דאסור לקחת שכר, אולם פסקינן התם דבכה"ג שרוצים שיראה עתה העדות מותר לו לקחת שכר, דדוקא היכא שכר ראה העדות ועובר על ואם לא יגיד אסור לו לקחת שכר.

ובזה יובן דגר שבא להתגייר, שמענתה רוצה לבוא לראות העדות והאות מותר לו לקחת שכר, וזהו "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה" ואפי' בעוה"ז ואם תאמר הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לכך קאמר "תחת אשר באת לחסות", דכיון דעתה הוא באה, הוא כרוצה לראות עתה העדות, ומותר לה לקחת שכר. (יום תלמוד)

שכר המצוה כגודל מסירתו של האדם למצוה

ב' - פירש הגאון **בעל ההפלאה** דעל אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ט"ז), והיינו טעמא דכל חפצין לא ישוו בה, מ"מ לפעמים אדם קובע לעצמו שכר מצוותיו, הא כיצד? אדם הרגיל במצוה מסוימת וביטל אותה בגלל הפסד ממון, גילה דעתו שהמצוה אינה שוה בעיניו כסכום זה, שאלמלא כן לא היה דוחה אותה, ובוזה קבע לו שכר מצוותיו, משא"כ רות עזבה את בית אביה ואמה וכל טוב שהיה בידיה כדי להתדבק בהקב"ה הרי שמגיע לה שרה בשלימות, וזהו דאמר לה "ישלם ה' פעלך" והיינו לפי מה שפעלת שעזבת הכל כדי לידבק בישראל, ולכן "ותהי משכורתך שלימה". (חת"ס)

חסד ה' לשלם לנו שכר אפילו כשלא עשינו המצוה

ג' - יבאר ע"פ מאי דאמרו חכמינו ז"ל (קידושין ז') דעבד שחלה ג' ועבד ג', אינו חייב להשלים, אולם שכיר או פועל שנאנסו במקצת זמן שכירתם אינם נוטלים אלא לפי זמן עבודתם, ותמוה מאי שנא, ותירץ **המהר"ם** דשאני עבד עברי שקיבל שכרו מקודם, משא"כ שכירות אינה משלמת אלא לבסוף, ולפי"ז כתב **החיד"א** (פני דוד ב'), דהצדיקים הם פועלים ושכירותן אינה משלמת אלא לבסוף, ואם כן מן הדין שכל הימים שנאנסו ולא יכלו לפעול אינו מגיע להם שכר, אלא חסד הוא מאתו יתברך משלים להם כמי שעשו, ע"ז חשב לעשות מצוה והכי מעלה עליו הכתוב כאילו "עשאה", וזהו מאי דאמר לה לרות **ישלם ה' פעלך** היינו כאילו שעשית הכל, **ותהי משכורתך שלימה**, שמחשיב לה ה' כל הימים שלא עשתה כאילו עשתה (**בני יששכר** - מאמרי סיון מאמר ח').

בשבועות טמון כוח של כל המועדים יחד

ד' - יש לרמוז בזה גודל מעלת קבלת התורה ביום שבועות, משל למה"ד לרופא שצויה לבשל לחולה רוטב מכל מיני בשר אשר עולה לסך עצום, ומכוח השמנונית מכל מיני הבשר יעלה ארוכה ומרפא לחולה, כן הדבר שבכל החגים שנצטוונו רק לחלק מהמצוות כגון מצה ולולב וכיוצא, משא"כ בשבועות שיש בה כל השמנוניות של כל המצוות לא תחסר כל בה, וזהו דאמר ליה **"ותהי משכורתך שלימה"** והטעם ש"באת עתה לחסות תחת כנפיו" והיינו בחג השבועות. (תפארת שלמה)

המביא עצמו לידי חיוב מצוה מקבל שכר גם בעוה"ז

ה' - יש לומר דלרמוז בא דאף דקיי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם כבר כתבו (יעו' מהרש"א ונועמ"ג) דבכה"ג שמוסיף האדם מדיליה כמה שאינו חייב ומביא עצמו לידי חיוב כדי לקיים מצוותו בזה איכא שכר אף בהאי עלמא, ולזה כוון באומריו לה **"ותהי משכורתך שלימה"**, והיינו אף בעוה"ז, וכ"ת הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לכך קאמר לה **"אשר באת לחסות"** וכו', והיינו שהביאה עצמה לידי חיוב על אף שאינה מצווה כלל. (באר מנחם)

מה שאנו עבדי ה' הוא השכר הגדול ביותר

ו' - עוד יש לפרש עפ"י מאי דמיתאמרא משמיה דהרה"ק רבי זושא מאניפולי יעו"כא"ש שהוא אינו מבקש גן עדן, כי עצם עבודת הבורא אינה גן עדן הגדול, וזהו דאמר ליה **"ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה"**, ומהו השכר, לכך אמר "אשר בא לחסות תחת כנפיו" שזה גופא השכר. (שפת אמת)